

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»**

з теми **ГРАФІЧНО-ОПОВІДНИЙ І КУЛЬТУРНО-СТИЛІСТИЧНИЙ
АСПЕКТИ У СТВОРЕННІ МАЛЬОПИСУ**

Виконав здобувач вищої освіти
освітньої програми Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
предметної спеціальності 023 Образотворче
мистецтво декоративне мистецтво, реставрація
спеціалізації 023 Образотворче
мистецтво декоративне мистецтво, реставрація
Башинська Анна Олександрівна

Керівник: **Кліщ О. А.**, кандидат архітектури,
старший викладач

Рецензент:

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I: ІСТОРІЯ ВИНЕКНЕННЯ МАЛЬОВАНИХ ІСТОРІЙ ТА ЇХ ВИДИ.....	6
1.1 Походження мальописів та їх дослідження	6
1.2 Види коміксів та інших мальованих історій.	15
РОЗДІЛ II: СТИЛЬ, ЖАНР І КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ МАЛЬОПИСУ	22
2.1 Стилiстичні та жанрові характеристики	22
2.2 Культурний вплив і соціальна функція	29
ВИСНОВКИ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
ДОДАТКИ	43

ВСТУП

У сучасному світі графічне оповідання набуло статусу впливового феномену культури, який поєднує в собі літературну, художню, кінематографічну й навіть театральну складову. Комікси, графічні романи, манга, веб-комікси та інші форми мальовису вже давно вийшли за межі розваг і поступово стали об'єктом серйозного академічного аналізу. Вони охоплюють не лише жанрове розмаїття, а й виконують важливу соціокультурну функцію, відображаючи ідеологічні, філософські, політичні, етнічні та гендерні питання.

Актуальність дослідження зумовлена стрімким зростанням популярності графічних оповідань серед різних вікових соціальних груп і підвищенням академічного інтересу до них у глобальному освітньо-науковому просторі. Вже з другої половини ХХ ст., а особливо в останні два десятиліття, комікси стають предметом фахових досліджень у сферах культурології, мистецтвознавства, літературознавства, соціології, медіазнавства, філософії тощо. Вивчення їх потребує мультидисциплінарного підходу, що поєднує історичний аналіз, візуальну інтерпретацію, семіотичні та наративні методи.

Комікси, які раніше ототожнювалися переважно з масовою культурою, нині активно репрезентують себе в просторі «високого» мистецтва. Особливо така тенденція помітна на прикладі графічних романів, які дедалі частіше стають лавреатами літературних премій, потрапляють до університетських програм та музейних колекцій. Водночас зростає кількість дослідницьких інституцій та професійних товариств, що займаються проблематикою графічних наративів: перше наукове товариство, спеціалізоване на дослідженні коміксів, графічних романів та суміжних форм – The Comics Studies Society (США); Британський консорціум дослідників коміксів (British Consortium of Comics Scholars); Центр досліджень коміксів Лондонського університету мистецтв (UAL Comics Research Hub); Канадське товариство вивчення коміксів (Canadian Society for the Study of Comics); Міжнародний форум мистецтв коміксів (International Comic Arts Forum); Асоціація

популярної культури/Американська культурна асоціація (РСА/АСА) – організовує регулярні конференції з секціями, присвяченими графічним наративам.

У контексті глобалізації та цифровізації, коли візуальна комунікація витісняє лінійний текст, комікс перетворюється на універсальну мову, яка здатна адаптуватися до культурного контексту і донести складні ідеї до широкої аудиторії. Попри багатий корпус прикладного й теоретичного матеріалу, дослідження цієї сфери в українському гуманітарному дискурсі все ще залишаються поодинокими. Тому вивчення мальовису є не лише актуальним, а й стратегічно важливим кроком для інтеграції українського академічного простору в глобальні тренди гуманітарного знання.

Мета дослідження – всебічне вивчення історії виникнення та розвитку мальовису та його впливу як феномену сучасного мистецтва.

Завдання дослідження:

1. Дослідити історію виникнення мальовису;
2. Окреслити види графічних оповідань;
3. Визначити стилістичні та жанрові характеристики графічних оповідань;
4. Розглянути культурний вплив графічних оповідань і їх соціальну функцію.

Об'єктом дослідження є комікс як феномен візуально-оповідного мистецтва.

Предметом дослідження виступають історичні витоки, жанрові, стилістичні та культурні особливості графічних оповідань у контексті їх трансформації від популярного до елітарного мистецтва.

Методи дослідження: історико-культурний (для аналізу виникнення та розвитку графічних оповідань); типологічний (для класифікації різновидів коміксів); порівняльно-аналітичний (для зіставлення національних традицій у створенні мальовисів); інтерпретаційний (для виявлення символічного та

культурного змісту візуального наративу); синтез та узагальнення (для формування висновків та пропозицій).

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному розгляді коміксу як форми художнього висловлювання, здатної поєднувати літературний та візуальний коди. В роботі систематизовано основні типи графічних оповідань, виявлено особливості жанрово-стильового поділу, досліджено культурний вплив коміксів на глобальні й локальні процеси в мистецтві та суспільстві.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання його матеріалів у викладацькій діяльності при вивченні історії мистецтва, візуальної культури, літературознавства та культурології. Також результати можуть бути корисними для авторів графічних романів, дизайнерів та дослідників сучасного візуального мистецтва.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків та практичної частини.

Практична частина роботи:

ВИСНОВКИ

У ході дослідження встановлено, що графічні оповідання, комікси, манга та інші форми мальовису є самобутнім явищем візуального мистецтва та багатофункціональним культурним інструментом, що поєднує літературну, мистецьку, медійну й соціальну складову. Їхній синкретичний характер зумовив інтенсивне включення до академічного дискурсу в межах різних наукових галузей, від культурології до соціології та медіазнавства.

Аналіз доводить, що комікси трансформувалися з елементу масової культури в повноцінне поле наукового дослідження й культурної комунікації, що охоплює широкий спектр тем – від історичних реконструкцій до гендерної, етнічної чи політичної проблематики. У процесі глобалізації й цифровізації мальовиси набули статусу універсальної мови візуального наративу, здатної передавати складні сенси широкій аудиторії.

Значну увагу приділено дослідженню становлення українського коміксу, який на сьогодні формується як окремий мистецький жанр із власними традиціями, наративними моделями й візуальною стилістикою. Особливістю українських мальовисів є виразна ідентичність, зосередженість на темах історичної пам'яті, культурної спадщини та соціальної рефлексії. Водночас українські автори активно взаємодіють зі світовими тенденціями, зокрема з традиціями американської індустрії коміксів і японської манги, що формує своєрідний діалог локального й глобального в межах сучасної культури.

Виконано завдання дослідження:

1. Досліджено історію виникнення мальовису;
2. Окреслено види графічних оповідань;
3. Визначено стилістичні та жанрові характеристики графічних оповідань;
4. Розглянуто культурний вплив графічних оповідань і їх соціальну функцію.

Окреслено перспективи подальшого розвитку українського мальовису, що вже демонструє тематичну й жанрову різноманітність, відкритість до експериментів та здатність адаптуватися до нових культурних викликів. Підкреслено його просвітницький потенціал, зазначено що комікси здатні не лише зацікавлювати молодь, але й виступати засобом формування національної самосвідомості та залучення до історико-культурного дискурсу.

Отже, мальовис у сучасному суспільстві постає як динамічний і гнучкий медіум, що потребує комплексного дослідження з урахуванням його постійної еволюції. Усе це підтверджує необхідність подальшого вивчення графічних наративів у межах гуманітарних наук, зокрема в українському академічному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aldama F. L. (Ed.). *Multicultural Comics: From Zap to Blue Beetle*. Austin: University of Texas Press, 2010. 271 p. URL: https://www.uni-goettingen.de/de/document/download/e9b635f6e4776a41b001ffedd350671d.pdf/Stein_Rev.%20of%20Aldama_Multicultural%20Comics.pdf (accessed: 25.03.2025).
2. Cohn N. The Patterns of Comics: Visual Languages of Comics from Asia, Europe, and North America. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/374548129_The_Patterns_of_Comics_Visual_Languages_of_Comics_from_Asia_Europe_and_North_America (accessed: 25.03.2025).
3. Gordon I. *Comics Studies in America: The Making of a Field of Scholarship?* Oxford: Oxford University Press, 2019. URL: https://www.academia.edu/94817581/Comics_Studies_in_America_The_Making_of_a_Field_of_Scholarship (accessed: 25.03.2025).
4. Heisei 27-nendo Media Geijutsu Renkei Sokushin Jigyō Jigyōnai Kenkyū Kenkyū Mapping Manga Ryōiki Jisshi Hōkokusho. 2015. URL: https://mediag.bunka.go.jp/projects/project/2016_rep/h27_rep_mapping_manga.pdf (accessed: 25.03.2025).
5. Japanese Manga: The Heart of Japan's Pop Culture. URL: <https://motto-jp.com/media/lifestyle/japanese-manga-the-heartof-japans-pop-culture/> (accessed: 25.03.2025).
6. Kaczmar D. *Comics Studies: A Resource Guide*. Compiled by Dawn Kaczmar, Ph.D. Candidate at University of Michigan. URL: <https://pq-static-content.proquest.com/collateral/media2/documents/resourceguide-comicsstudies.pdf> (accessed: 25.03.2025).
7. Klomberg B., Hacımusaoğlu I., Cohn N. Running through the Who, Where, and When: A Cross-cultural Analysis of Situational Changes in Comics. 2022. URL: <https://repository.tilburguniversity.edu/server/api/core/bitstreams/4029d9a0-8462-4239-845e-573783fc1894/content> (accessed: 25.03.2025).

8. Kuhlman M., Alaniz J. (Eds.). Comics of the New Europe: Reflections and Intersections. Leuven: Leuven University Press, 2023.URL: https://muse.jhu.edu/pub/258/oa_edited_volume/chapter/3449809 (accessed: 25.03.2025).
9. Kusaka Midori. *Nihon Manga Kenkyū Josetsu. Kyūshū Daigaku Hikaku Shakai Bunka Kenkyūin*, 2001.URL: https://catalog.lib.kyushu-u.ac.jp/opac_download_md/16794/2-2-02.pdf (accessed: 25.03.2025).
10. Manga Kenkyū. Henshū / Hakkō. Nihon Manga Gakkai. Hatsubai Yumanī Shobō.URL: <https://www.yumani.co.jp/np/download/1884231552.pdf> (accessed: 25.03.2025).
11. Mori Biru Kabushiki Gaisha. Heisei 25-nendo Media Geijutsu Jōhō Kyoten Konsōshiumu Kōchiku Jigyō Manga Kenkyū Mapping Purojekuto Jisshi Hōkokusho. Tokyo, 2014.URL: https://mediag.bunka.go.jp/projects/project/20140625_manga.pdf (accessed: 25.03.2025).
12. Nera Noppa. Dōjinshi Kenkyū ni Miidaseru Manga Kenkyū no Kanōsei. 2010.URL: <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/136701> (accessed: 25.03.2025).
13. Tamada Keisaku. Kyōiku to Manga ni Kansuru Kenkyū no Zentai-zō: Kizon no Kenkyū to Saikin no Dōkō kara. 2010. P. 207–228.URL: https://koara.lib.keio.ac.jp/xoonips/modules/xoonips/download.php/AN00150430-00000123-0207.pdf?file_id=63728 (accessed: 25.03.2025).
14. Uncomics: Історія українських коміксів. URL: <https://uageek.space/unc-istoriia-ukrainskykh-komiksiv> (дата звернення: 25.03.2025).
15. Андерсен С. Це серйозно! Антидепресивна книжка для дівчат у малюнках Сари Андерсен. Київ: Віват, 2016. 112 с.
16. Белов Д. Дослідження коміксу в сучасній гуманітаристиці. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2021. Вип. 8. С. 27-50. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/247583> (дата звернення: 25.03.2025).

17. Брати Капранови. Мальовані історії Незалежності України. Київ: Гамазин, 2013 р. 79 с.
18. Вплив коміксів на сучасну культуру. URL: <https://12kanal.com/vplyv-komiksiv-na-suchasnu-kulturu/> (дата звернення: 25.03.2025).
19. Гим – Сук Джендрі – Кім. Паросток: манхва. Пер. з кор. Олена Щегель — Київ: Видавництво, 2022. 484 с.
20. Гуцул Я. Д. Комікс як інтерсеміотичний феномен української масової літератури (на матеріалі графічного роману М. Тимошенка і К. Горішного “Герой поневолі. За повістю Івана Франка”). Потенціал коміксу в системі Нової української школи: дипломна робота (рівень вищої освіти – другий (магістерський)). Чернівці, 2021. 100 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/3842> (дата звернення: 25.03.2025).
21. Джунджі Іто українською – гучний анонс від MAL’OPUS. URL: <https://playua.net/dzhyundzhi-ito-ukrayinskoju/> (дата звернення: 25.03.2025).
22. Димова А. П. Виявлення художньо-естетичних особливостей розробки авторського мальовису «Байстря» : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 022 «Дизайн» / наук. керівник, Г. Ю. Чемерис. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 76 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/18243> (дата звернення: 25.03.2025).
23. Дискусії, відгуки, рецензії. «Історія пишеться нами»: рецензія на книгу: Ябченко М. Коротка історія українського фемінізму: мальовис / ілюстрації Юлії Вус та Івана Кипібіди. Київ: «Видавництво», 2022. С. 104 URL: <https://cct.dp.ua/index.php/journal/article/view/215/209> (дата звернення: 25.03.2025).
24. «Знайди і покажи мальовис»: про комікси на українському ринку. URL: <https://bookforum.ua/p/1297> (дата звернення: 25.03.2025).
25. Кліменко Н.О. Субкультура аніме у молодіжному середовищі / інформаційна довідка із серії «Панорама світу». Київ: КОБЮ, 2017р. 36 с. URL: <https://www.scribd.com/document/638839493/Аниме> (дата звернення: 25.03.2025).

26. Козак О. М. Книжкова графіка та верстка авторського манга-коміксу «Хо-Ван-Ки» : кваліфікаційна робота бакалавра Хмельницький, 2024. 85 с. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/items/04571828-1bae-43c8-9dac-9c52d1b7c536> (дата звернення: 25.03.2025).
27. Колісник О. В. Специфіка сучасних коміксів: традиції та інновації. Графічний дизайн в інформаційному та візуальному просторі : монографія / за заг. ред. М. В. Колосніченко. Київ : КНУТД, 2022. С. 16-34. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/19963> (дата звернення: 25.03.2025).
28. Комікси vs Манга: відмінності та особливості. URL: <https://www.5692.com.ua/list/393045> (дата звернення: 25.03.2025).
29. Комікси: мистецтво чи деградація культури? Вся правда про феномен графічного жанру. URL: <https://fact-news.com.ua/komiksi-mistetstvo-chi-degradatsiya-kulturi-vsya-pravda-pro-fenomen-grafichnogo-zhanru/> (дата звернення: 25.03.2025).
30. Король В. Герої коміксів – це ми? Комікс як культура наративу соціально-цивілізаційного позитиву. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2774540-geroi-komiksiv-ce-mi-komiks-ak-kultura-narativu-socialnocivilizacijnogo-pozitivu.html> (дата звернення: 25.03.2025).
31. Крикуненко С. В. Новаторство коміксу в просторі сучасної екранної видовищної культури. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2024. № 2. С. 57–63. URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/308276> (дата звернення: 25.03.2025).
32. Кудирко Б. І. Художньо-технічне оформлення та поліграфічне виконання коміксу «Київ у війні 2022» за власним авторством: завдання на магістерську дисертацію. 2022. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/f5735e0a-99de-40e7-8eb5-b76fd14cd9/content> (дата звернення: 25.03.2025).
33. Лисько Р. Б. Розробка коміксного видання під назвою «Поліанна»: кваліфікаційна робота бакалавра. Запоріжжя, 2024. с.79 URL:

<https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/20055?show=full> (дата звернення: 25.03.2025).

34. Ліндгрен А. Роня, дочка розбійника. К. 1 / пер. з швед. Дениса Суворова. Київ: Рідна мова, 2019 р. с. 104.

35. Лопушанський І. О., Насалевич Т. В., Рябуха Т. В. Становлення коміксу як жанру сучасної літератури. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Т. 31 (70) № 4 Ч. 3. 2020. С. 144-149. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/part_3/28.pdf (дата звернення: 25.03.2025).

36. Людовік Війєн. Елі й Гастон. Пер. з фр. Оксана Макарова. Київ: Видавництво, 2021 р. с. 144.

37. Мальюписи в Україні: ТОП найкращих мальованих історій до 30-річчя відновлення Незалежності. URL: <https://uageek.space/malopysy-ua-top/#gs.l7vma1> (дата звернення: 25.03.2025).

38. Мильченко Л. Татарінова Л. Особливості сприйняття візуальної книги. Комікси. Манга. Графічний роман *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 12. С. 10-15. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.12\(293\).10-15](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.12(293).10-15) (дата звернення: 25.03.2025).

39. Михайлов М. Г. Формування української художньої культури коміксів і графічних романів: кваліфікаційна магістерська робота. Київ, 2023. URL: https://fomd.kubg.edu.ua/images/2024/PDF_2024/МИХАЙЛОВ_Михайло.pdf (дата звернення: 25.03.2025).

40. Насалевич Т. В., Рябуха Т. В., Лопушанський І. О. Становлення коміксу як жанру сучасної літератури. Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2020. Том 31 (70), № 4, ч. 3. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/part_3/28.pdf (дата звернення: 25.03.2025).

41. Пітик А., Пітик К. Квантовий стрибок Капітана України: коли чекати на золоту добу українських коміксів. URL: <https://chytomo.com/kvantovyj-strybok->

kapitana-ukrainy-koly-chekaty-na-zolotu-dobu-ukrainskykh-komiksiv/ (дата звернення: 25.03.2025).

42. Слюжинська Е. О. Розробка коміксів на основі персонажів: дипломна бакалаврська робота. Київ, 2021. 72 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/18547/1/Diplom022_Slyuzhinska_Pashkevych.pdf (дата звернення: 25.03.2025).

43. Тоні В. Radiant. Т. 1 / пер. з яп. Дмитро Тварковський. Дніпро: Наша Ідея, 2020.

44. Троян Д. І. Поетика сучасної графічної прози: кваліфікаційна робота магістра —Кривий Ріг, 2021. 85 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5552> (дата звернення: 25.03.2025).

45. Туча О. О. Популяризація видавництва української комікс-індустрії у медіа: добірка рецензій: кваліфікаційна робота рівня «магістр». Суми, 2022. 53 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90720> (дата звернення: 25.03.2025).

46. Українські видавництва манги та коміксів. URL: https://kutok.io/nikoyoru/ukrayinski_vydavnytstva_manhy_ta_komiksiv-4c2h (дата звернення: 25.03.2025).

47. Усенко А. Історія та еволюція манги: японські графічні романи. URL: https://hidkonem.com.ua/blog/istoriya_ta_evolyutsiya_mangi_yaponski_grafichni_romani?srsltid=AfmBOooGiNYoyncgl8NO1AFZx7u-HPqm5pk-0bFDzZ2OIX3t7OXULbBk (дата звернення: 25.03.2025).

48. Шаровка С. Як манга впливає на сприйняття аніме. URL: https://24.zp.ua/yak-manga-vplyvaye-na-spryjnyattya-anime/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.03.2025).

49. Що таке манга? Коли з'явилась та як читати? URL: <https://tseivo.com/b/kawaiididko/t/lrpjjdavdn> (дата звернення: 25.03.2025).

50. Як манга впливає на сприйняття аніме. URL: https://24.zp.ua/yak-manga-vplyvaye-na-spryjnyattya-anime/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.03.2025).
51. Ямадзакі К. Наречена чаклуна. Т. 1 / пер. з яп. Кирило Болдирєв. Хмельницький: Мольфар Комікс, 2023.
52. Ямадзакі К. Наречена чаклуна. Т. 2 / пер. з яп. Кирило Болдирєв. Хмельницький: Мольфар Комікс, 2023.
53. Японські комікси та західні: головні відмінності. URL: <https://www.0352.ua/list/385021> (дата звернення: 25.03.2025).